

Omavalitsuste tegevus nende eestkostel olevate laste elatisraha sissenõudmisel

Airi Mikli,

Kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolör

Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjon

1. juuni 2016

Mida me auditeerisime?

Kas omavalitsused on nende eestkostel olevate laste vanematelt ja muudelt ülalpidamiskohustusega isikutelt nõudnud sisse lapse elatisraha?

- KOVid on eestkostjaks 428-le vanemaliku hoolitsuseta lapsele 84 vallas ja linnas (rahvastikuregistri andmetel 2015 augustikuu seisuga).
- Suurematest omavalitsustest oli näiteks Tallinnal 87, Kohtla-Järvel 35, Tartu linnal 34 ning Narval 27, ülejäänutel aga enamasti 1 kuni 2 eestkostetavat last.

Mida me auditi tulemusel leidsime ja järeldasime?

- **84 KOV-st oli vaid 7-s kasutatud iga eestkostetava lapse puhul ära kõik seadusega pakutud võimalused elatisraha saamiseks.** Need olid Halliste, Kiili, Kõo, Mäetaguse, Puka, Rae ja Rõuge vald.
- **36 KOVis (ca 40%) neist ei olnud elatise nõudmiseks mitte midagi ette võetud.** Auditis käsitletud laste puhul ei olnud 53%-l juhtudest mitte ühelgi lapse ülalpidamiskohustusega isikult elatist nõudnud, ei kohtuväliselt ega kohtu kaudu. Suurema eestkostetavate arvuga KOVidest ei olnud Kohtla-Järvel nõutud mitte ühelgi kohustatud isikult elatist 34 lapse puhul 35-st, Tallinnas 56 (87-st) ja Narvas 13 (27-st).
- Elatisraha on õnnestunud saada mingis ulatuses 16% laste puhul. Üheks põhjuseks on KOVide tegevusetus. Enam tähelepanu vajab kohtu järelevalve eestkoste üle, sest kohtul on parimad võimalused mõjutada KOVide aktiivsust.
- Kohtusse pöördutakse tihti liiga hilja. Ca 1/3 kordadel on kohtusse mindud juba ajal, millal osa võimalikust elatisnõudest ei ole enam tagantjärele sissenõutav. See osa rahast on läinud lapse jaoks kaduma.

Milleks elatisraha kasutatakse?

- Laekunud elatisraha on KOVid enamasti hoiustanud lapse arvelduskontole (62%-l juhtudest). Raha on kasutatud lapse isiklikeks vajadusteks, näiteks võetud taskurahaks, ostetud riideid, koolitarbeid, kaetud transpordi ja üritustel osalemise kulusid.
- Praegu ei ole asenduskodu lastele nende vanematelt laekunud elatist enamasti lapsega seotud kuludeks kasutatud, kuna lapse ülalpidamise asenduskodus katab riik. Perehüvitiste seaduse eelnõu kohaselt hakkab riik maksma ülalpidamiskohustusega vanema eest igakuist elatisabi 100 eurot ka asenduskodu lastele. Riigikontroll soovib sotsiaalkaitseministril analüüsida võimalusi, kasutada seda raha teatud tingimustel ka asenduskoduteenuse rahastamiseks.